

This is an electronic reprint of the original article. This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Please cite the original version: Helariutta, A. (2020) Avoin oppiminen – mitä sen on ja millaisen roolin kirjastot voisivat siinä ottaa? Kreodi 1.

URL: <https://www.kreodi.fi/en/36/Matkakertomuksia/641/Avoin-oppiminen-%E2%80%93-mit%C3%A4-sen-on-ja-millaisen-roolin-kirjastot-voisivat-siin%C3%A4-ottaa.htm>

Avoim oppiminen – mitä sen on ja millaisen roolin kirjastot voisivat siinä ottaa?

Aino Helariutta

Digitalisaatio ja siitä aiheutuvan työn muutoksen aikaansaamat muutosvoimat heijastuvat oppimiseen ja opetukseen. Digitalisaatio ja teknologinen kehitys muuttavat työtä ja työssä tarvittavaa osaamista. Syntyy tarvetta jatkuvalla oppimiselle ja osaamisen kehittämiseksi.

Uudenlaisessa digitaalisessa tietomaisemassa tiedon jakaminen ja avoimuus mahdollistuvat uudella tavalla. Avoin pääsy tieteellisen tiedon lähteille mahdollistuu avoimen tieteellisen julkaisemisen ja aineistojen avaamisen myötä. Avoimen tieteen ja TKI:n rinnalla elää ja kehittyy myös avoimen oppimisen kehityssuuntaus.

Avoimen oppimisen näkökulmasta keskeistä on pääsy avoimiin oppimateriaaleihin ja muihin avoimiin pedagogisiin tarkoituksiin sopiviin sisältöihin, avoimet opetuskäytännöt ja pedagoginen avoimuus, oppimateriaalien saavutettavuus- ja esteettömyyskysymykset sekä aiemmin opitun tunnistaminen ja tunnustaminen. Avoimen oppimisen toimintamallien kehittäminen ja sisällyttäminen osaksi organisaation avointa toimintakulttuuria vastaa jatkuvan oppimisen kehitystarpeisiin, mahdollistaa vuorovaikutuksen ympäröivän yhteiskunnan kanssa sekä edistää asiantuntijuuden näkyvyyttä ja yhteistyömahdollisuuksia.

Avoimen oppimisen käsitteestä

Työskentelen OKM:n rahoittamassa [Ammattikorkeakoulujen avoin TKI-toiminta, oppiminen & innovaatioekosysteemi –hankkeessa](#) työpaketissa 3: TKI-integroidun oppimisen avaaminen. Aloitin hanketyöskentelyn käsitteiden määrittelyllä. Lähdin määrittelemään avoimen oppimisen käsitettä Tieteellisten seurain valtuuskunnan (TSV) oppimisen avoimuuden asiantuntijaryhmässä alkuvuodesta 2019. Määrittelytyötä tehdessäni kävin läpi oppimisen avoimuuden tutkimuskenttää ja siellä olevia oppimisen avoimuuden määrittelyjä. Ensimmäinen ja koko työn lähtökohtana käytetty lähde oli EU:n julkaisema avoimen oppimisen viitekehys: [Opening up Education: A Support Framework for Higher Education Institutions](#). Tutkin paljon myös muita lähteitä mm. tutkijoilta Catherine Cronin, Ulf-Daniel Ehlers ja Martin Weller. Tutkimuskirjallisuuden määrittelyjä läpi käytyäni päädyin palaamaan edellä mainitun EU-julkaisun määritelmään, jonka pohjalta on tehty seuraava suomenkielinen määrittelyteksti.

Avoim oppiminen - määritelmä

Avoim oppiminen on oppimista, joka tapahtuu usein digitaalista teknologiaa hyödyntäen. Tarkoituksena on laajentaa oppimaan pääsyä ja osallistumista kaikille, madaltamalla esteitä ja lisäämällä saavutettavuutta, esteettömyyttä, tarjontaa ja oppijakeskeisyyttä. Avoin oppiminen monipuolistaa opetuksen, oppimisen, tiedon luomisen, yhteiskehittämisen ja jakamisen mahdollisuuksia ja yhdistää muodollisen ja vapaamuotoisen oppimisen reittejä.

Open education -termi on kansainvälisessä tutkimuksessa ja virallisessa kielenkäytössä avoimen oppimisen yläkäsite. Open education -termi on laajempi kuin suomen kielen avoin koulutus -termi, minkä vuoksi tässä määritelmässä päädyttiin kääntämään open education avoimeksi oppimiseksi. Englanninkielinen open learning -termi viittaa avoimen oppimisen tutkimustraditiossa etäopetukseen.

Kuva 1: Avoimen oppimisen ulottuvuudet EU:n viitekehyksen mukaisesti (mukaellen Inamorato dos Santos, Punie & Muñoz 2016)

Viitekehyksen mukaan avoin oppiminen muodostuu ulottuvuuksista, jotka ovat 1) oppimaan pääsy, 2) oppimisen sisältö, 3) opetuskäytännöt (pedagogiikka), 4) oppimisen tunnistaminen ja tunnustaminen, 5) oppimisen yhteistyö ja 6) avoin tutkimus.

Avoin oppiminen on laaja yläkäsite, joka kattaa oppimisen avoimuuden ulottuvuuksia ja erilaisia suppeampia alateemoja. Jotta oppimisen avoimuutta on mahdollista ymmärtää syvällisemmin, on syytä perehtyä eri ulottuvuuksiin ja niistä kumpuavaan tutkimukseen ja käytännön toteutuksiin. Hyvä lähtökohta ulottuvuuksiin perehtymiseen on edellä mainittu EU-julkaisu.

Avoimet oppimateriaalit

Yksi avoimen oppimisen tällä hetkellä Suomessakin runsaasti huomiota saava teema on avoimet oppimateriaalit. Avoimet oppimateriaalit sijoittuvat EU:n avoimen oppimisen viitekehyksessä sisällön (content) tasolle. Oppimateriaalien avoin julkaiseminen on tällä hetkellä kansallisesti kehittämisen kohteena, kun Opetushallituksen, OKM:n ja CSC:n [Avointen oppimateriaalien käytön edistäminen –hanke](#) on kehittänyt ja maaliskuussa 2020 julkaisemassa kaikille koulutusasteille suunnattua kansallista avointen oppimateriaalien palvelua. TSV:n avoimen oppimisen asiantuntijaryhmässä julkaistiin määritelmä myös avoimille oppimateriaaleille.

Avoimet oppimateriaalit (OER) ovat eri muotoisia digitaalisia tai muita opetukseen, kasvatukseen tai oppimiseen kohdennettuja materiaaleja, jotka on vapautettu public domainiin tai jotka on lisensoitu avoimella lisenssillä, joka antaa muille oikeuden maksuttomaan pääsyyn, käyttöön, muokkaukseen ja uudelleen jakamiseen olemattomin tai vähin rajoituksin.

Keskeistä avointen oppimateriaalien määritelmässä on se, että materiaalit ovat opetukseen, kasvatukseen tai oppimiseen kohdennettuja ja ne on julkaistu avoimella lisenssillä tai ne on vapautettu public domainiin. Käytännössä yleisin ja käytetyin avoin lisenssi on CC-lisenssi ja public domain siinä vastaa lisenssiä CC0. Tutustu avointen oppimateriaalien määritelmään ja mm. materiaalityyppeihin [Avointen oppimateriaalien käytön edistäminen –hankkeen sivuilla](#).

Avoimen oppimisen asiantuntijaryhmässä ollaan parhaillaan laatimassa avointen oppimateriaalien kansallista linjausta ja suositusta. Tekeillä on myös avointen oppimateriaalien LibGuides-opas opetushenkilöstölle. Avointen oppimateriaalien määrittelyn ja linjaamisen jälkeen on asiantuntijatyöryhmän työskentelyssä vuorossa avoimiin opetuskäytäntöihin perehtyminen.

Avoim oppiminen kirjastojen kannalta

Vierailin marraskuussa 2019 Milanossa [Open Education Global -konferenssissa](#).

Kuva 2: Yhdysvaltain SPARC:in avoimen oppimisen johtaja Nicole Allen esiintyi Milanossa Kuva: CC BY 4.0 Aino Helariutta

Avoimen oppimisen kansainvälinen verkosto on aktiivinen, verkostoon kuuluu avoimen opetuksen kehittäjiä laajasti eri puolilta maailmaa, edustettuina ovat mm. tutkimuksen tekijät, opetushenkilö ja erilaisten yritysten ja järjestöjen toimijat.

Kirjasto- ja tietopalvelualakin oli Milanossa edustettuna, esillä oli kirjastojen laatimia postereita, konferenssiesityksiä ja työpajatyöskentelyä. Kirjastolla on potentiaalisesti paljon annettavaa avoimessa oppimisessa: avoimen toimintakulttuurin toimintamallien asiantuntijana, kehittäjänä, markkinoijana ja ohjaajana, avointen aineistojen saataville asettamisen, uudelleenkäytön, soveltamisen ja jakamisen ohjaajana ja näihin liittyen erilaisten opetuksen tekijänoikeusasioiden ja avoimuuden lisenssien käytön asiantuntijana ja ohjaajana.

Avoimuuden erityiskysymykset ovat usein haastavia ja niihin vastaamiseen tarvitaan erityisosaamista, tähän voisi olla apuna asiantuntijaverkostojen kehittäminen. Edellä mainittua edistetään kehittämällä AMKien avoin TKI, oppiminen ja innovaatioekosysteemi –hankkeessa avoimuuden palveluverkosta (helpdesk) ja Laureassa paikallisesti Avoin kulma –palvelukonseptia.

Milanossa muodostettiin avoimen oppimisen eurooppalainen kirjastoverkosto. Tässä yhteydessä keskusteltiin avoimen oppimisen osaamistarpeista kirjastojen näkökulmasta. Yhdysvalloissa on jo käytössä ”OER Librarian” -työnimeke ja aihepiirin ammatillista koulutusta. Eurooppalaisen verkoston tavoitteena on kehittää kirjasto-osaamista ja koulutusta Euroopan kontekstiin sekä edistää UNESCO:n avointen oppimateriaalien suosituksen toteutumista Euroopassa. Liity yhteistyöverkoston lähettämällä pyyntö ja yhteystietosi sähköpostiosoitteeseen: oer@sparceurope.org.

UNESCO:n avointen oppimateriaalien suositus

Milanon konferenssi huipentui esitykseen, jossa esiteltiin historiallinen tapahtuma avoimen oppimisen kansainvälisessä yhteistyössä: uunituore 25.11.2019 hyväksytty Unescon avointen oppimateriaalien suositus.

Unescon suosituksella on viisi konkreettista tavoitetta. Jäsenvaltioita kannustetaan:

- (i) Kehittämään eri toimijoiden kykyä luoda avoimia oppimateriaaleja, tuoda avoimia oppimateriaaleja saataville, uudelleenkäyttöön, soveltaa avoimia oppimateriaaleja sekä jakaa niitä eteenpäin
- (ii) Kehittämään avointen oppimateriaalien käytäntöjä tukevia linjauksia
- (iii) Tarjoamaan tukea ja rohkaisemaan kehittämään tehokasta, tasavertaista ja oikeudenmukaista pääsyä laadukkaisiin avoimiin oppimateriaaleihin
- (iv) Edistämään avointen oppimateriaalien kestävien mallien luomista
- (v) Edistämään ja vahvistamaan kansainvälistä yhteistyötä avointen oppimateriaalien kehittämisen ja käytön edistämiseksi

Suositus on iso askel avoimen oppimisen saattamisessa osaksi jäsenvaltioiden opetuskulttuuria.

Tutustu [Unescon avointen oppimateriaalien suositukseen](#) (draft-versio on lopullinen hyväksytty versio suosituksesta).

Milanon konferenssin esitys UNESCO OER Recommendation on katsottavissa [verkossa](#).

Lähteitä:

Cronin, C. and MacLaren, I. 2018. Conceptualising OEP: A review of theoretical and empirical literature in Open Educational Practices. *Open praxis*, 10(2), pp.127-143.

<https://www.learntechlib.org/p/183580/>

Jordan, K. and Weller, M., 2017. Openness and Education: A beginner's guide.

<http://oro.open.ac.uk/53028/1/openreclaim-171102172851.pdf>

Open Education Handbook. 2014.

<https://oerpolicy.eu/wp-content/uploads/sites/4/2017/07/Open-Education-Handbook.pdf>

Inamorato dos Santos, Punie & Muñoz. 2016. Opening up education: A support framework for higher education institutions.

<https://ec.europa.eu/jrc/en/publication/eur-scientific-and-technical-research-reports/opening-education-support-framework-higher-education-institutions>

Santos, A. 2019. Practical Guidelines on Open Education for Academics: modernising higher education via open educational practices.

<https://ec.europa.eu/jrc/en/publication/practical-guidelines-open-education-academics-modernising-higher-education-open-educational>

Tietoa kirjoittajasta

Aino Helariutta, tietoasiantuntija Laurea